

คุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง
ต่อชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

**The Characteristics of Creative Tourism Expected by Tourist of
Muang Kam Community Based Tourism in Ko Chang Sub-district
Mae Sai District Chiangrai Province**

บุญญพิชิต หนาใจ

Punpichit Najai

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) สืบค้นความคาดหวังของนักท่องเที่ยว และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาริบท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาบ้านม่วงคำ และการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของหมู่บ้านม่วงคำ และ 2) คุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการพื้นที่ และด้านความสามารถในการรองรับและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผลการสำรวจความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่าส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำในทั้ง 6 คุณลักษณะในระดับมากและหลังจากลองใช้บริการทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และได้รับประสบการณ์ร่วมแล้ว นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

คำสำคัญ : คุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

The objectives of this independent study were 1) to study the characteristics of creative tourism, 2) to survey the expectation, and 3) to study the satisfaction of tourists towards community-based creative tourism activities of Ban Muang Kam Community, Ko Chang Sub-District, Mae Sai District, Chiang Rai Province. In the study, methods of data collection such as interviews, group discussions and questionnaires were employed to collect quantitative data. The data were statically analyzed by descriptive statistics and reported as a mean and standard deviation. Besides, qualitative content analysis was also employed to analyze data.

The results of the characteristics of creative tourism context of Ban Muang Kam Community, Ko Chang Sub-district, Mae Sai District, Chiang Rai Province, were presented and recorded as follows: 1) General information on Ban Muang Kam creative tourism, including the history of Ban Muang Kam and the development history and details towards creative tourism of Ban Muang Kam, and 2) characteristics of community-based creative tourism of Ban Muang Kam community in 6 aspects, including, a) the value of creative tourism sites; b) community-based creative tourism activities; c) basic amenities and utilities d) the safety of tourists e) development and management of the surrounding; and f) the ability to support and access to attractions.

The survey of tourists' expectations and satisfaction towards creative tourism activities found that most of the tourists presented high expectations on the six aspects as mentioned earlier. Besides, after a trial and experience on Ban Muang Kam community-based creative tourism activities, tourists' satisfaction reached the highest level. It could be because the creative tourism of Ban Muang Kam consists of various successful factors, including the value created by the community according to the transferring of local wisdom, creating engaging experiences as well as creating various special activities for tourists cover all aspects which promote their both physical and mental wellness. Thus, the community-based creative tourism that provides activities related to those mentioned aspects could respond well to the tourists' behaviour and requirements.

Keyword : The Characteristics of Creative Tourism, Creative Tourism Expected

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของเศรษฐกิจไทย โดยภาพรวมแนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวไทยในช่วงการระบาดมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติลดลงร้อยละ 82 ส่วนนักท่องเที่ยวไทยมีปริมาณต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดลดลงร้อยละ 34-45 ญัตติกฎกฤษฎาธิธิประภา (2564, หน้า 1-8) ในขณะที่จังหวัดเชียงรายได้รับผลกระทบหนักด้านการท่องเที่ยว โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2565) ได้กล่าวในการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเสนอแผนงานโครงการที่สำคัญ (Flagship Project) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในแผนพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้นแบบจังหวัดเชียงราย 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ได้รายงานถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายว่าตั้งแต่ พ.ศ.2562 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึง พ.ศ.2564 โดยผลกระทบด้านรายได้ของการท่องเที่ยวลดลงอย่างต่อเนื่องในภาพรวมรายได้การท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติลดลงอย่างมากจาก ค่าเฉลี่ย 29,291.71 ในพ.ศ.2562 เหลือเพียง 7,948.17 ในพ.ศ.2564 ผลกระทบด้านจำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลงอย่างต่อเนื่องจากภาพรวมทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยเฉลี่ย 3,729.15 ใน พ.ศ.2562 ลดลงเหลือ 1,398.42 ใน พ.ศ.2564 และผลกระทบด้านอัตราการพักแรม จังหวัดเชียงรายมีอัตราการเข้าพักเฉลี่ย 54.92 ในพ.ศ.2562 ลดลงเหลือ 22.76 ในพ.ศ.2564 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดเป็นอย่างมาก จากผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายจึงส่งผลกระทบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านม่วงคำจากจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงจำนวนมาก และศูนย์ส่งเสริมสุขภาพบ้านม่วงคำได้หยุดให้บริการระหว่างกระแระบาดระบาดของไวรัสโควิด-19 ตามมาตรการที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งเป็นรายได้หลักของกลุ่มผู้สูงอายุ สินค้าชุมชนค้างสต็อกและหมดอายุส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและรายได้ของศูนย์สมุนไพรมันบำบัดบ้านม่วงคำต้องหยุดชะงักด้วยเช่นกัน ลักษณะคณา เกเย็น (ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2565)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2565) สถานการณ์หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นักท่องเที่ยวมีวิถีใหม่ในการเดินทางของยุค New normal การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดเชียงรายโดยเชียงรายมีเป้าหมายการพัฒนาสู่เมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์ และจากการผลักดันส่งเสริมตามนโยบายของจังหวัดเชียงรายตามแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2566 - 2570) ให้ชุมชนบ้านม่วงคำตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สายเป็นต้นแบบของชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยทางชุมชนได้เตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิดด้านสุขภาพและดำเนินการต่อยอดการพัฒนาจากรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์สมุนไพรมันบำบัดบ้านม่วงคำและเชื่อมโยงสู่ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาให้ความสำคัญที่จะต้องศึกษาถึงคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำรวมถึงความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรม

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำ เพื่อให้ได้คุณลักษณะและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- 2) สำรวจความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สมมติฐานของการวิจัย

- 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อความคาดหวังต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน
- 2) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน
- 3) พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อความคาดหวังต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน
- 4) พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการการท่องเที่ยวของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชากรกลุ่มที่ 1 คือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ และประชากรกลุ่มที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวและใช้บริการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่สำหรับการศึกษาคือ หมู่บ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา 4 เดือน ตั้งแต่ เดือนเมษายน ถึง เดือนกรกฎาคม 2565

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทำการศึกษาริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สำนวจความคาดหวังและศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รูปแบบที่นำมาใช้ในการศึกษาคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวังต่อชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้มีอยู่ 2 กลุ่มได้แก่ 1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ และ 2) นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ

2. การสุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชากรกลุ่มนี้คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ จำนวน 11 คน และ ประชากรกลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental sampling) จากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ จำนวน 400 คน

3. การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 สำนวจความคาดหวังและศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จะใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire survey) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเป็นลักษณะสำรวจคำตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเป็นลักษณะสำรวจคำตอบ (Check List)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย

จังหวัดเชียงรายลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราการประเมิน (Rating Scale) ซึ่งมีระดับการให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ (Validity) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามขึ้นมาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1) รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณสิริ ใจมา อาจารย์โปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจ (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 2) นายกิตติ ทิศกุล ที่ปรึกษาสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ และ 3) อาจารย์ปทุมพร แก้วคำ อาจารย์โปรแกรมวิชาการท่องเที่ยว สำนักวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และนายกสมาคมมัคคุเทศก์เชียงรายผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินข้อความของแบบสอบถามโดยมีระดับค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) เท่ากับ 0.6-1 (Rovinelli & Hambleton, 1997) และได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และนำเข้าสู่กระบวนการทดสอบความเชื่อมั่นแบบอิงกลุ่ม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha) เท่ากับ. 859 (Burns and Grove,1997 : 327)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ติดต่อประสานกับชุมชนแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยและทำการนัดหมายกับทางสมาชิกชุมชนเพื่อขอทำการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ ทั้งหมด 11 ชุด ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรกลุ่มที่ 1 ทำการสัมภาษณ์ ณ จุดนัดหมาย 3) จัดเตรียมประเด็นคำถามทั้งหมด 11 ชุด ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรกลุ่มที่ 1 และจัดสนทนากลุ่ม ณ จุดนัดหมาย 4) ทำการออกสำรวจข้อมูลกับประชากรกลุ่มที่ 2 ใช้เวลาในการออกสำรวจจำนวน 10 วันทำการของศูนย์สมุนไพรมอบบ้านม่วงคำ วันละ 40 ชุด 5) สืบหาระดับความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ 6) รวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ ประเด็นคำถาม และแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลและเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านม่วงคำศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอนจัดระบบข้อมูลและสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อหาบริบทและกำหนดคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอนจัดระบบข้อมูลและสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และทำการตรวจสอบความถูกต้องของผลโดยตรวจสอบจากภายในและภายนอกโดยการตรวจสอบภายนอกด้วยวิธีการตรวจสอบผลวิจัยสามเส้า (Triangulation) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire survey) ใช้วิเคราะห์โดย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

5.4 การทดสอบสมมติฐาน จะใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA โดยกำหนดนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาบริบทบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะ ช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่าบ้านม่วงคำมีประวัติความเป็นมาที่โดดเด่นด้าน วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่ชัดเจนคือการเกษตรโดยเฉพาะเรื่องของการปลูกสมุนไพรและ การนำมาใช้ในการบำบัด รักษาและส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดี ทำให้หมู่บ้านม่วงคำเป็นหมู่บ้าน ผู้ผลิตอาหารปลอดภัยภายใต้โครงการอาหารปลอดภัยเชียงรายเป็นสุขและต่อมาได้พัฒนา ศักยภาพสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนและยกระดับเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามลำดับจนกระ ถึงปัจจุบันได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงราย โดยการส่งเสริมของจังหวัดเชียงรายและการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงรายตามเป้าหมาย การพัฒนาของจังหวัดให้เชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านม่วงคำได้สร้าง เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และจุดต่างของชุมชนเข้าด้วยกัน เกิดการพัฒนาในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ที่จะตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ำทั้ง กาย ใจ จิต

ผลการศึกษาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วง คำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่าคุณลักษณะ 6 ด้านดังต่อไปนี้ 1) ด้าน คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการนำเสนอไพร ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ถ่ายทอด ออกมาผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การนำเสนอไพรพื้นบ้านมาให้บริการต่าง ๆ เช่น สปาสมุนไพร แช่เท้าสมุนไพร พอกเขาด้วย สมุนไพรดินจอมปลวก กิจกรรมทำไข่เค็มดินจอมปลวก และการนำวัฒนธรรมล้านนาจากสิบสอง บ้านน่ายถ่ายถอดผ่านพิธีกรรมสืบชะตา 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน คือ มีจุดต้อนรับ นักท่องเที่ยว จูโด้ มีบริการบ้านพักโฮมสเตย์ และโฮมลodge เดินทางสะดวกโดยใช้แผนนที่กุ เกิล มีเฟสบุ๊คเป็นช่องทางการสื่อสาร 4) ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ มีการจัดพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา มีระบบการรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วย อสม.และการรักษาความปลอดภัยด้วย กลุ่ม อภปร.หมู่บ้าน 5) ด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือบริหารจัดการภายใต้มาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา มีการ จัดการที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม มีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว

ใกล้เคียง รวมถึงมีทีมงานที่มีศักยภาพผ่านการอบรมและพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ 6)ด้านความสามารถในการรองรับและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ มีการจัดสรรคพื้นสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีแผนที่แสดงจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ

ผลการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 49.75 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 22.75 มีอาชีพ รับจ้างอิสระ ร้อยละ 17.50 มีรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท ร้อยละ 41.25 ด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวพบว่าส่วนใหญ่มีความชื่นชอบในการบริโภคสื่อคือ เฟสบุ๊ค ร้อยละ 63.50 มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน ร้อยละ 20.50 มีระยะเวลาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่บ้านม่วงคำครึ่งวันหรือน้อยกว่า ร้อยละ 85.50 มีการใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมท่องเที่ยวและบริการ ร้อยละ 47.75 และรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชื่นชอบคือท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ร้อยละ 29.75 โดยมีระดับความคาดหวังในด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจหลังใช้บริการในระดับมากที่สุด ระดับความคาดหวังในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านความสามารถในการรองรับและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับมากและมีความพึงพอใจหลังใช้บริการในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อันได้แก่ เพศและรายได้ที่แตกต่างกันมีระดับความคาดหวังที่ไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับความพึงพอใจหลังใช้บริการที่แตกต่างกัน ส่วน อายุและอาชีพที่แตกต่างกันมีระดับความคาดหวังที่แตกต่างกัน และมีความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวังต่อชุมชนท่องเที่ยวบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า บ้านม่วงคำมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งได้ยกระดับศักยภาพจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้นำสมุนไพรมาใช้ในการบำบัด รักษา และส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีทั้ง กาย ใจ จิต เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ใหม่ในการท่องเที่ยว โดยการให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการทดลองใช้ การทดลองทำ การทำให้ชิม นำเที่ยวชม โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยกระดับของสมุนไพรพื้นบ้านสู่การบำบัด รักษาและส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดี รวมถึงการนำมาแปรรูปสร้างมูลค่า เช่น อาหาร

เครื่องมือ ยา และเครื่องสำอาง ซึ่งจากปัจจัยดังกล่าวทำให้ชุมชนมีคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่โดดเด่นทั้ง 6 ด้านอันได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน 4) ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 5) ด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 6) ด้านความสามารถในการรองรับและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ แนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (5As) เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์สร้างประสบการณ์ใหม่ร่วมกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทำให้เกิดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีพื้นถิ่นอย่างแท้จริง (Real) โดยนักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองไปด้วย

ผลการสำรวจระดับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวก่อนใช้บริการและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหลังใช้บริการต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีอาชีพรับจ้างอิสระและมีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท โดยที่พฤติกรรมส่วนใหญ่ใช้นิยมใช้เฟสบุ๊ค โดยมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน และมีระยะเวลาที่ใช้บริการท่องเที่ยวของบ้านม่วงคำครึ่งวันหรือน้อยกว่า โดยมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวและบริการ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชื่นชอบมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในระดับมาก ยกเว้นด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีระดับความคาดหวังมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีช่องทางการสื่อสารทางเฟสบุ๊คที่ชุมชนใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมบริการต่าง ๆ ทำให้เกิดการรับรู้ทั้งทางข้อมูลและภาพถ่ายที่สวยงามซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความคาดหวัง ในขณะที่ระดับความพึงพอใจหลังจากใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดด้วยปัจจัยพื้นฐานที่ดีของบ้านม่วงคำที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีกิจกรรมและเส้นทางที่สร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดี เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีทั้ง กาย ใจ จิต จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ปิรินทร์ ชินโชติ (2559) ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่าการเพิ่มมูลค่าการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยทรัพยากรธรรมชาติหรือวัฒนธรรมพื้นถิ่นสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด และ ทินกฤต รุ่งเมือง (2558) ที่พบว่า การจัดรูปแบบกิจกรรมและการจัดการที่ดีจะเป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติและสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันต้องการความแปลกใหม่และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งเป็นแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยมีเป้าหมายคือศิลปวัฒนธรรม

พื้นที่ของแต่ละชุมชนซึ่งจะสร้างมูลค่าให้กับชุมชนและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้ รวมถึง ภัยมณี แก้วสง่า, นิศาชล จำนงศรี (2555) ได้กล่าวไว้ว่าคุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง คือ 1) การมีพื้นที่กิจกรรมและกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ 2) การมีส่วนร่วมในการร่วมทำกิจกรรมหรือสร้างประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ 3) ความมีมนต์เสน่ห์ และความแปลกใหม่เชิงสร้างสรรค์ที่โดดเด่น และ 4) คุณค่าพื้นฐานคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่คาดหวังจากมุมมองของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าเพศและรายได้ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความคาดหวังไม่แตกต่างกันแต่เมื่อได้รับบริการทางการท่องเที่ยวแล้วมีระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ส่วนด้านอายุและอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความคาดหวังและความพึงพอใจต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำที่แตกต่างกัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความคาดหวังและระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกันสอดคล้องกับ ณัฐนรี สมิต (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน มีความคาดหวังและความพึงพอใจต่อสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกัน กล่าวสรุปได้ ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านม่วงคำ ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีปัจจัยขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปของนักท่องเที่ยวฉะนั้นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการและการทำประชาสัมพันธ์ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมประกอบกับปัจจัยพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนท่องเที่ยวควรนำคุณลักษณะของการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้านพัฒนาต่อยอดเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่สากลและสร้างความยั่งยืน
2. นำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และโปรแกรมทัวร์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เพื่อสร้างตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะ จีน พม่า ลาว ที่มีรสนิยมในการดูแลสุขภาพและให้ความสนใจต่อสมุนไพรไทย
3. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และโปรแกรมทัวร์ ทำการประชาสัมพันธ์ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และร่วมกับบริษัททัวร์จัดโปรโมชั่นและแพคเกจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐภูฤกษ์ นิธิประภา. (2564). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ MSME สาขาธุรกิจท่องเที่ยวปี 2564 และแนวโน้มปี 2565*. ฝ่ายวิเคราะห์สถานการณ์และเตือนภัยทางเศรษฐกิจ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. สืบค้น 30 มิถุนายน 2565, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20211012232619.pdf
- ณัฐนรี สมิต. (2554). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอป่าาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน: วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์*
- ทินกฤต รุ่งเมือง. (2558). *การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.*
- ปรีนธ์ ชินโชติ. (2559). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ อำเภอ สวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(1),250-268*
- ภยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จำนงศรี. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี ฉบับสังคมศาสตร์, 6(1), 91-109*
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนสร้างสรรค์ ต้นแบบและศักยภาพบุคคลากรเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงรายเพื่อความยั่งยืนใน การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเสนอแผนงานโครงการที่สำคัญ (Flagship Project) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในแผนพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้นแบบจังหวัดเชียงราย 5 ปี (พ.ศ.2566-2570), วันที่ 28 มีนาคม 2565, ณ โรงแรมเชียงรายแกรนด์รูมจังหวัดเชียงราย, หน้า 2-15.*
- ลักษณะคณา เกเย็น. *ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์สมุนไพรบำบัดบ้านม่วงคำ.*(29 มิถุนายน 2565).สัมภาษณ์
- Burns,N. and Grove,S.K. *The Practice of Nursing Research : Conduct Critique and Utilization.* 3rd ed. Chicago : Rand McNally,1997.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). *On the use of content specialists in the Assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research,2, 49-60*